

Jan Zdzisław Włodek (1885-1940)

Jan Włodek w mundurze Legionów Polskich z oznaką automobilisty na kołnierzu. Ratusz w Sławkowie, styczeń–luty 1915 r.
„Wstąpiłem do Legionów Polskich bez przekonania, prawie że z musu. Teraz muszę się bronić przed obejmującą mnie sympatią do tego Wojska Polskiego” (Jan Z. Włodek, Pamiętnik, Jabłonków, grudzień 1914)

Źródło: Jan Marian Włodek, *Jan Włodek legionista, dyplomata, uczyony*, Małe Wydawnictwo, Kraków 2009, s. 40.

Legionista, dyplomata polski, profesor zwyczajny Uniwersytetu Jagiellońskiego, właściciel ziemski, społecznik, więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego Sachsenhausen.

Urodził się 30 sierpnia 1885 r. w Dąbrowicy (parafia Niegowić pow. bocheński). Jego ojciec Zdzisław Roman (1853–1928) był marszałkiem bocheńskim i właścicielem dóbr Dąbrowica.

Interesował się fotografią. Już w ostatnich klasach gimnazjalnych wywoływał robione przez siebie fotografie, stworzył małe laboratorium fotograficzne w mieszkaniu rodziców. Po nastaniu fotografii barwnej sprowadzał klisze z Paryża.

Egzamin maturalny zdał w III gimnazjum w Krakowie, po czym studiował nauki rolnicze na uniwersytetach we Wrocławiu, Fryburgu (Szwajcaria) i Berlinie. W roku 1908 został powołany, a następnie zwolniony z wojska austriackiego jako niezdolny do służby wojskowej z powodu złego stanu zdrowia. Po powrocie do kraju (1911) otrzymał posadę asystenta, jako młody doktor rolnictwa, w rolniczej stacji doświadczalnej ówczesnego Studium Rolniczego UJ w Mydlnikach pod Krakowem, gdzie prowadził badania w zakresie nawożenia mineralnego. W 1912 r. ożenił się z Zofią bar. Goetz-Okocimską. Małżonkowie mieszkali w Krakowie ze względu na miejsce pracy.

Po wybuchu I wojny światowej nie został zmobilizowany do armii austriackiej ze względu na wcześniejsze zwolnienie. Uważał jednak, że sytuacja polityczna wymaga od niego udziału w walce o niepodległą Polskę. Takie możliwości dawały wówczas Legiony Polskie formowane przez późniejszego marszałka Józefa Piłsudskiego. Zgłosił się więc jako ochotnik 24 października 1914 r. do polskich formacji wojskowych organizowanych w Krakowie, z własnym samochodem przystosowanym do służby wojskowej. Został przydzielony do oddziału samochodowego Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). 1 listopada 1915 r. został mianowany chorążym oddziałów samochodowych. Był współautorem, z płk. Władysławem Sikorskim, pierwszego polskiego regulaminu wojsk samochodowych. 9 sierpnia 1916 r. został przeniesiony, jako oficer łącznikowy NKN, do I Brygady Legionów walczącej na Wołyniu. Na skutek stałego przebywania w okopach pod koniec 1916 r. dostał

bardzo silnego ataku bólów reumatycznych, które uniemożliwiały mu poruszanie się. Wówczas płk Władysław Sikorski, ówczesny szef Departamentu Wojskowego NKN, za dotychczasową służbę mianował Go podporucznikiem. 8 grudnia 1916 r. Jan Zdzisław Włodek został zwolniony z czynnej służby i jednocześnie przeniesiony do nowo tworzącej się dyplomacji polskiej przy NKN. W 1917 r. został skierowany do Hagi, gdzie zorganizował pierwsze polskie poselstwo od czasów rozbiorów.

Był pierwszym posłem polskim w Hadze po odzyskaniu niepodległości (1919–1920). Nie chciał jednak pozostać na stałe w dyplomacji, zwłaszcza, że Jego ojciec bardzo poważnie zachorował i ktoś musiał opiekować się również chorą matką. Ponadto interesowała go praca naukowa, a szczególnie jej aspekt społeczny. Zrezygnował, więc ze służby dyplomatycznej i powrócił do pracy naukowej, ponownie do stacji doświadczalnej w Mydlnikach, gdzie kontynuował rozpoczęte wcześniej badania.

Był członkiem wielu towarzystw naukowych, w tym współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego i członkiem Czecho-słowackiej Akademii Nauk.

Jego największym osiągnięciem naukowym były wyniki badań ekologicznych nad glebami Tatr i ich wpływem na rośliny je zasiedlające. Jego największym zaś osiągnięciem praktycznym było stworzenie ruchu społecznego, w znaczeniu szkoły ludowej, w której nauczano metody uprawy pastwisk chłopskich i przestrzeni górskich (hal).

Celem jego życia było wyprowadzenie polskiego rolnictwa, zwłaszcza drobnego, z zacofania, w jakim tkwiło od wieków. Od 1920 r. współpracował z Małopolskim Towarzystwem Rolniczym, przez które mógł wpływać na racjonalne gospodarowanie na halach i pastwiskach, szczególnie w małopolskich, chłopskich wspólnotach pastwiskowych.

Jego hobby była od młodości fotografia i turystyka (Alpy i Tatry), w wieku dojrzałym również myślistwo. Idąc do służby w Legionach Polskich, wziął ze sobą aparat fotograficzny. Zrobił wiele zdjęć, w tym również w styczniu 1915 r. z defilady oddziałów w Sławkowie.

W 1926 r. kupił dla parafii Niegowić (dziś powiat wielicki) od inż. arch. Bogdana Tretera projekt nowego murewanego kościoła. Świątynia według tego projektu została wybudowana dopiero po II wojnie

światowej, po ponownej inicjatywie podjętej przez ówczesnego wikarego parafii Niegowic ks. Karola Wojtyłę, późniejszego papieża Jana Pawła II. Po śmierci Ojca w 1928 r. Jan Zdzisław Włodek odziedziczył dobra w Dąbrowicy, lecz ze względu na pracę zawodową nadal mieszkał z rodziną w Krakowie.

Po wybuchu II wojny światowej wraz z rodziną uciekał przed Niemcami z Dąbrowicy, podążając końmi do Sarn na Wołyniu, do tamtejszej stacji doświadczałnej. Wrócił do domu na wieść o wkroczeniu Sowietów do Polski. Po powrocie do pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim 6 listopada 1939 r. został aresztowany przez Niemców wraz z innymi profesorami (w akcji „Sonderaktion Krakau”), następnie został wysłany do niemieckiego obozu koncentracyjnego Sachsenhausen-Oranienburg pod Berlinem. Po licznych staraniach został zwolniony wraz z grupą starszych profesorów 8 lutego 1940 r. Do Krakowa przyjechał następnego dnia wycieńczony i z wysoką gorączką. Wywiązało się zapalenie płuc, które 19 lutego 1940 r. skutkowało nagłym zgonem. Jan Zdzisław Włodek został pochowany w rodzinnym grobowcu w Niegowici.

W lutym 1945 r., 5 lat po jego śmierci, Milicja Obywatelska przyjechała, aby go aresztować przed rozpoczęciem parcelacji jego dóbr w Dąbrowicy. Ponieważ nie żył, zabity przez Niemców, zamiast niego chciano aresztować jego żonę i dzieci, na szczęście nie było ich w domu.

25 stycznia 1989 r. na wniosek Uniwersytetu Jagiellońskiego ówczesna Rada Państwa PRL nadała mu pośmiertnie Krzyż Oświęcimski.

W maju 1993 r. z inicjatywy dyrektora Zespołu Średnich Szkół Rolniczych w Dąbrowicy, mgr inż. Janiny Łach, przed szkołą, mieszczącą się w dworze, w którym się urodził, odsłonięto Jego pomnik, zespołowi szkół zaś nadano Jego imię.

Jan Zdzisław Włodek poślubił 26 października 1912 r. w Okocimiu Zofię bar. Goetz-Okocimską (18 VII 1890, Okocim–28 III 1981, Kraków), późniejszą doktor filozofii UJ, działaczkę społeczną w organizacjach katolickich, żołnierza Armii Krajowej, członkinię organizacji ziemiańskiej „Uprawa” („Tarcza”). Po II wojnie światowej zajmowała się tłumaczeniem łacińskich, angielskich i francuskich tekstów dzieł filozoficznych i teologicznych na język polski i z polskiego na języki obce. Dzie-

ci: syn Jan Marian – żołnierz Armii Krajowej w Krakowie, profesor doktor habilitowany nauk przyrodniczych (PAN w Krakowie) oraz córka Zofia – profesor nauk filozoficznych (PAN w Warszawie), członek Polskiej Akademii Umiejętności.

prof. dr hab. Jan Marian Włodek